

УДК 378.147-024.87:81'243

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/36-1-48>**Олександра КАНЮК,***orcid.org/0000-0002-2396-2988*

кандидат педагогічних наук, доцент,

завідувач кафедри іноземних мов

Ужгородського національного університету

(Ужгород, Україна) *oleksandra.kanyuk@uzhnu.edu.ua***Надія КІШ,***orcid.org/0000-0002-6950-988X*

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри іноземних мов

Ужгородського національного університету

(Ужгород, Україна) *nadiia.kish@uzhnu.edu.ua***Марія ТЕЛИЧКО,***orcid.org/0000-0002-8349-4194*

викладач-методист

Гуманітарно-педагогічного фахового коледжу

Мукачівського державного університету

(Мукачево, Закарпатська область, Україна) *mariatelichko1964@gmail.com*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗВО В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Останнім часом особливо актуальним стало питання використання інформаційних технологій у вищому навчальному закладі, ведуться численні дискусії стосовно проблем, пов'язаних із застосуванням нових технічних засобів, нових підходів до процесу навчання, удосконалення методів онлайн-навчання.

У статті розглянуто окремі аспекти вивчення іноземної мови у вищих навчальних закладах в умовах дистанційного навчання, надано стислий аналіз системи дистанційного навчання та онлайн-сервісів і порівняння його з традиційним.

Основною метою навчання іноземної мови є використання ініціативної мовленнєвої діяльності як засобу міжкультурної взаємодії. Використання онлайн-сервісів дає змогу чітко подати матеріал, практикувати мовленнєві зразки, підвищити мотивацію до навчання й зробити навчання іноземних мов набагато цікавішим. Основне завдання викладача полягає в тому, щоби створити всі необхідні умови для практичного оволодіння студентами іноземною мовою та вибрати такі методи навчання, які б дали змогу кожному студенту активізувати свою особисту діяльність, свою творчість під час вивчення іноземної мови шляхом дистанційного навчання. Аналіз окремої кількості видів діяльності за допомогою тих чи інших онлайн-ресурсів дає змогу зрозуміти, що не існує універсальних інструментів вивчення іноземної мови, які б допомагали однаково добре розвинути навички та вміння аудіювання, говоріння, читання та письма в умовах онлайн-навчання. Кожен окремий сервіс базується на розвитку тих чи інших навичок та вмінь, і лише вдале поєднання ресурсів може забезпечити всебічну підготовку та ефективну організацію самостійної роботи студентів, тому з огляду на специфіку навчання саме іноземної мови, можливо, доцільним буде поєднання декількох платформ дистанційного навчання або надання викладачу можливості вибору однієї з них (залежно, скоріше, від персональних вподобань кожного окремого викладача), що стане основою для побудови відповідної методики навчання іноземної мови.

Очевидні переваги дистанційних освітніх технологій не викликають жодних сумнівів, однак їх застосування під час навчання іноземної мови у ЗВО і саме питання підвищення якості навчання залишаються ще невирішеними. Якість досягнення мети залежить перш за все від потреб людини, її мотивації. Саме мотивація викликає цілеспрямовану активність, визначає вибір інструментів і прийомів, їх порядок досягнення певної мети.

Ключові слова: іноземна мова, дистанційне навчання, онлайн-навчання, інтернет-платформа.

Oleksandra KANIUK,*orcid.org/0000-0002-2396-2988*

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Head of the Department of Foreign Languages

Uzhhorod National University

(Uzhhorod, Ukraine) *oleksandra.kanyuk@uzhnu.edu.ua*

Nadiia KISH,

orcid.org/0000-0002-6950-988X

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Foreign Languages

Uzhhorod National University

(Uzhhorod, Ukraine) nadiia.kish@uzhnu.edu.ua

Mariia TELYCHKO,

orcid.org/0000-0002-8349-4194

Methodist Teacher

Humanities and Pedagogical College

of Mukachevo State University

(Mukachevo, Transcarpathian region, Ukraine) mariatelychko1964@gmail.com

CERTAIN ASPECTS OF FOREIGN LANGUAGE DISTANCE LEARNING IN UNIVERSITIES

Recently, the issue of the use of information technology in higher education establishments has become especially relevant, there are numerous discussions related to the use of new technical means, new approaches to the learning process, and improvement of online learning methods.

The article touches upon some aspects of distance learning of a foreign language in higher education establishments, provides for a brief analysis of the system of distance learning and online services and compares it to traditional methods.

The main purpose of teaching a foreign language is to use foreign language speech activities as a means of intercultural interaction. The use of online services allows you to present the material clearly, practice speech patterns, increase motivation to learn, and make learning foreign languages much more interesting. The main task of the teacher is to create all the necessary conditions for the practical mastery of foreign languages by students and choose such teaching methods that would allow each student to intensify their personal activities and their creativity in distance learning of a foreign language. An analysis of a number of activities with the help of certain online resources makes it possible to understand that there are no universal tools for learning a foreign language that would help to develop equally good skills in listening, speaking, reading, and writing during online learning. Each certain service is based on the development of certain skills and abilities, and only a successful combination of resources can provide comprehensive training and effective organization of independent work of students. Therefore, taking into account the specifics of learning a foreign language, it may be appropriate to combine several distance learning platforms, or give the teacher the opportunity to choose one of them (depending on the personal preferences of each teacher), which will be the basis for building appropriate methods of teaching a foreign language.

The obvious advantages of distance learning technologies are undoubtable but their use in teaching a foreign language in higher education establishments and the very issue of improving the quality of education remains unresolved. And the quality of achieving the goal depends, above all, on human needs and motivation. It is motivation that causes purposeful activity and determines the choice of tools and techniques and their application in order to achieve a certain goal.

Key words: *foreign language, distance learning, online learning, online platform.*

Постановка проблеми. Вже майже другий рік більшість університетів України разом із традиційною академічною програмою організують програму дистанційного навчання для свої студентів, яке стало чи не основною формою роботи в умовах пандемії COVID-19. Онлайн-навчання почало відігравати провідну роль у сучасній системі освіти та дає змогу підтримувати освітній процес на належному рівні. Реальністю сьогодення є розширення міжнародних зв'язків України та її інтеграція у світову спільноту. До випускників закладів вищої освіти висуваються додаткові вимоги щодо володіння іноземними мовами. Однак якість підготовки фахівців в умовах сучасного вищого навчального закладу визначається низкою зовнішніх і внутрішніх чинників.

Важливим аспектом упровадження електронного навчання є готовність і здатність викладачів та студентів до нових методів і технологій навчання. Luis Miguel Dos Santos (Савілова, 2020: 114) вважає, що пошук оптимальних та ефективних методів і стратегій навчання є невід'ємною частиною викладання іноземних мов.

Питання вивчення, удосконалення методів онлайн-навчання є актуальною темою сучасних вітчизняних та зарубіжних методистів і дослідників, таких як Luis Miguel Dos Santos, Reni Puspitasari Dwi Lestariyana, Handoyo Puji Widodo, Мердок Меттью, N.P.L., Nariyati, Sudirman, N.P.A. Pratiw, В. Жулкевська, Л. Морська, Б. Шуневич.

Проте багато питань як теоретичного, так і практичного характеру залишаються все ще дискусійними і потребують подальшого вивчення.

Перш за все це стосується проблеми підвищення якості навчання іноземної мови під час використання конкретної інтернет-платформи чи поєднання декількох.

Аналіз досліджень. Онлайн-навчання стало невід'ємною частиною освітнього процесу вищих навчальних закладів. Різні аспекти неперервної освіти та відкритого навчання, організаційно-педагогічних засад дистанційної підготовки фахівців висвітлюють наукові праці зарубіжних та вітчизняних дослідників, зокрема роботи М. Сімонсона, М. Мура, А. Кларк, М. Томпсона, В. Бикова, Б. Вульфсона, О. Кареліної, І. Козубовської, В. Кухаренка, А. Кохановської, Н. Нічкало, О. Малярчук, С. Савілова, П. Стефаненка, Н. Сиротенка. Дослідженням освітньої платформи MOODLE займалися R. A. Sanchez, A. D. Hueros, M. Machado, E. Tao, R. Suvorov та інші вчені.

Однак, незважаючи на велику кількість наукових досліджень, необхідно констатувати, що не всі аспекти цього питання вирішено. Відкритим залишається питання ефективності використання електронних освітніх ресурсів та вибору конкретної онлайн-платформи в процесі навчання іноземної мови та усвідомлення студентами необхідності вивчення іноземної мови в умовах дистанційного навчання.

Мета статті – проаналізувати питання ефективності використання електронних освітніх ресурсів в процесі навчання іноземної мови в умовах дистанційної освіти.

Виклад основного матеріалу. Останні події, які відбуваються в сучасному світі, привели до прискорення модернізації форм онлайн-навчання, під яким слід розуміти вдосконалену форму дистанційного навчання, що передбачає використання презентацій у середовищі PowerPoint, різноманітних програм тестування та розроблення курсів на різних платформах як єдиної інтеграційної моделі. Оскільки якість онлайн-навчання залежить від платформ, на яких воно відбувається, кожен ЗВО України вибрав собі за основу відповідну інтернет-платформу. Технологічною платформою для системи дистанційного навчання в Ужгородському національному університеті була запроваджена система MOODLE. На цій платформі для кожного курсу розміщені електронні освітні ресурси, можливість яких надзвичайно різноманітна: від відпрацювання необхідного досвіду до контролю за відвідуваністю студентами вебінарів та конференцій. Платформа зарекомендувала себе на практиці як для студентів (доступність матеріалів у будь-який час, об'єктивність оцінки знань завдяки незалежності

від викладача тощо), так і для викладачів (легкий облік студентів часто з можливістю їх персоналізації та розмежування прав доступу до навчальних матеріалів, зручне та швидке створення онлайн-курсів, полегшення контролю рівня знань через автоматизоване отримання результатів тестів тощо). Однак практика викладання та вивчення іноземних мов висуває низку конкретних вимог до вибору відповідної платформи дистанційного навчання, а також онлайн-сервісів, які будуть найефективнішими саме під час навчання іноземної мови. Специфіка предмета «Іноземна мова» перш за все пов'язана з тим, що провідним компонентом змісту навчання іноземної мови є не загальні поняття окремих наукових положень, а способи діяльності, тобто навчання різних видів мовленнєвої діяльності, таких як говоріння, аудіювання, читання та письмо. Академік Л. Щерба вказує на те, що навчання іноземної мови – це навчання якоїсь діяльності, і специфіка предмета полягає в оволодінні мовою, спілкуванням, формуванні мовленнєво-мисленнєвої діяльності (Щерба, 2003: 47). Метою навчання іноземної мови є формування комунікативних умінь (компетенцій), а не вивчення окремих ідей, теорій, понять, хоча, з іншого боку, мова є носієм інформації, адже дає відомості про історію, культуру, звичаї і традиції країни, мова, якої вивчається, тому іноземна мова виступає і як мета, і як засіб навчання. Перед викладачами виникає задача методичного освоєння наявних сучасних засобів навчання, дослідження нових технічних засобів, перспективних у навчанні іноземної мови. Як наслідок, з'являється все більше публікацій (Гладир, 2012; Деміда, 2011; Романюк, 2016, Савілова, 2020), присвячених різноманітним аспектам вивчення іноземної мови в умовах дистанційного навчання, які, зокрема, аналізують різноманітні системи дистанційного навчання та онлайн-сервіси і порівнюють його з традиційним (табл. 1).

Аналіз такої невеликої кількості видів діяльності дає змогу зрозуміти, що універсальний ресурс із самостійного вивчення мови, який би допомагав однаково добре розвинути навички та вміння аудіювання, говоріння, читання та письма, навряд чи існує. Кожен окремий сервіс концентрується на розвитку тих чи інших навичок і вмінь, тому лише вдале поєднання ресурсів може забезпечити всебічну підготовку та ефективну організацію самостійної роботи студентів, тому з огляду на специфіку навчання саме іноземної мови, можливо, доцільним буде поєднання декількох платформ дистанційного навчання, або ж надання викладачу можливості вибору однієї

Системи дистанційного навчання та онлайн-сервіси

Завдання	Традиційне навчання	Дистанційне навчання	Інструменти в дистанційному навчанні
Домашнє читання та писання	Книги та роздруковані матеріали	PDF-, Word-документи	E-mail, Moodle, Google Meet
Презентація	Презентація перед студентами та викладачем	Аудіо/відеоматеріал	Мікрофон, камера, Google Meet
Практика говоріння	Робота в парі/групі, студенти розмовляють та слухають	Студенти розмовляють в аудіоконференції	Moodle, Zoom, Google Meet
Граматика та вивчення слів	Письмові та усні завдання, моментальний відгук від викладача	Варіанти вибору, моделі відповіді, пояснення за проханням студента	E-mail, Google Forms, Google Meet
Письмові вправи	Лист та виправлення	Коментування в онлайн-документах	E-mail, Google Docs, Google Meet, Moodle
Відгуки від викладача	Пряма комунікація з доступом до різних ресурсів	Комунікація за допомогою чату та листування	E-mail, Zoom, Moodle, Google Meet
Слухання	Розмова викладача або запис голосу	Онлайн-, аудіокурси, записи голосу	Диски, аудіо та відеоматеріали, Google Meet

з них (залежно, скоріше, від персональних вподобань кожного окремого викладача), що стане основою для побудови відповідної методики навчання іноземної мови. Саме викладач може надати студентам поради з успішної організації їхньої самостійної роботи з використанням сучасних онлайн-ресурсів.

Слід також зауважити, що згадані платформи можуть ефективно використовуватися також під час навчання студентів очної форми навчання, адже у системі можна розміщувати завдання для самостійної роботи студентів, а також отримувати виконані студентами завдання в електронному вигляді з фіксацією дати здачі та укладати й проводити різноманітні тести, що значною мірою може оптимізувати роботу викладача, зокрема, шляхом позбавлення зайвої роботи з перевірки відповідей тесту, що найдоцільніше робити саме автоматично.

Висновки. Сучасний світ диктує свої правила у всіх сферах діяльності та не є винятком для освітньої сфери, дистанційне навчання чи онлайн-навчання в якій стає реалією життя. Очевидні переваги дистанційних освітніх технологій, пов'язаних з доступністю матеріалів, зручністю їх використання та можливостями організації свого навчального часу, не викликають жодних сумнівів. Однак застосування дистанційних технологій під час навчання іноземної мови у ЗВО ще потребує значного удосконалення, адже сьогодні ще немає жодних суттєвих доказів та достовірних даних про підвищення якості навчання інозем-

ної мови під час використання конкретної інтернет-платформи порівняно з більш традиційними методами навчання, а також невирішеними залишаються питання перевантаження інформацією на електронних освітніх ресурсах і контролю її якості, її грамотної методичної організації, що відповідає цілям і задачам навчання, тому перед педагогічною наукою відкритим залишається питання методичного освоєння наявних сучасних засобів навчання та дослідження нових технічних засобів, перспективних у навчанні іноземної мови в умовах дистанційного навчання.

Крім цього, слід відзначити, що таке навчання потребує як якісної перепідготовки викладацького складу, суттєвого коригування робочих програм, оснащення сучасними засобами для дистанційного навчання, так і вміння студентів мотивувати себе до роботи, робочого дня, структуруватися самостійно, отже, виконувати поставлену перед собою мету, для досягнення якої потрібно встановити довірчі партнерські відносини між студентом і викладачем, створити «ситуацію успіху», урізноманітнити використання методів навчання, сучасних педагогічних технологій в умовах дистанційного навчання. Однак основним мотивом навчання іноземної мови є внутрішня спонукальна сила, тому лише методично правильно організований освітній процес із використанням електронних освітніх ресурсів та вміння студентів мотивувати себе до роботи в процесі навчання може вивести навчання іноземної мови на якісно новий рівень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гладир А., Зачепа Н., Мотруніч О. Системи дистанційного навчання – огляд програмних платформ URL: http://www.kdu.edu.ua/statti/Tezi/Tezi_2012/43.pdf (дата звернення: 15.03.21).
2. Демида Б., Сагайдак С., Копил І. Системи дистанційного навчання: огляд, аналіз, вибір. *Комп'ютерні науки та інформаційні технології*. 2011. № 694. С. 98–107.
3. Савилова С. и др. Дистанционное обучение иностранному языку в период пандемии на примере русского языка как иностранного: из опыта работы. URL: <https://www.researchgate.net/publication/346238601> (дата звернення: 20.03.21).
4. Жулкевська В. Теоретико-методичні основи дистанційного навчання. *Педагогіка, психологія професійної освіти*. 2002. № 1. С. 52–59.
5. Морська Л. Інформаційні технології у навчанні іноземних мов : навчальний посібник. Тернопіль : Астон, 2008. 256 с.
6. Романюк С. Дистанційне навчання іноземної мови: порівняльний аналіз сучасних платформ та онлайн-сервісів. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vduer_2016155 (дата звернення: 15.03.21)
7. Сисоева С., Осадча К. Системи дистанційного навчання: порівняльний аналіз навчальних можливостей. URL: <http://www.academia.edu/931578> (дата звернення: 18.03.21).
8. Шуневич Б. Дистанційне навчання в системі вищої освіти Європи та Північної Америки : монографія. Київ : видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2005. 365 с.
9. Щерба Л. Преподавание языков в школе. Общие вопросы методики : учебное пособие. Москва : Издательский центр «Академия», 2003. 160 с.

REFERENCES

1. Ghladyr A., Zachepa N., Motrunich O. Systemy dystancijnogho navchannja – oghljad proghramnykh platform [Distance learning systems – an overview of software platforms]. URL: http://www.kdu.edu.ua/statti/Tezi/Tezi_2012/43.pdf /cited 15.03.21 [in Ukrainian].
2. Demyda B., Sagajdak S., Kopyl I. Systemy dystancijnogho navchannja: oghljad, analiz, vybir. [Distance learning systems: review, analysis, selection]. *Komp'juterni nauky ta informacijni tekhnologiji*. 2011. No. 694. P. 98–107 [in Ukrainian].
3. Savilova S. Distantcionnoe obuchenie inostrannomu yazyku v period pandemii na primere russkogo yazyka kak inostrannogo: iz opyta raboty [Distance learning of a foreign language during a pandemic on the example of Russian as a foreign language]. URL: [https://www.researchgate.net/cited 20.03.21](https://www.researchgate.net/cited/20.03.21) [in Russian].
4. Zhulkevjska V. Teoretyko-metodychni osnovy dystancijnogho navchannja [Theoretical and methodological foundations of distance learning]. *Pedagoghika, psykholohija profesijnoji osvity*, 2002. No. 1. P. 52–59 [in Ukrainian].
5. Morsjka L. Informacijni tekhnologiji u navchanni inozemnykh mov: navchalnyj posibnyk [Information technologies in foreign language teaching]. Ternopilj: Aston, 2008. 256 p. [in Ukrainian].
6. Romanjuk S. Dystancijne navchannja inozemnoji movy: porivnjalnyj analiz suchasnykh platform ta onlajn-servisiv [Distance learning of a foreign language: a comparative analysis of modern platforms and online services]. URL: [http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/cited 15.03.21](http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/cited/15.03.21) [in Ukrainian].
7. Sysojeva S., Osadcha K. Systemy dystancijnogho navchannja: porivnjalnyj analiz navchalnykh mozhlyvostej [Distance learning systems: a comparative analysis of educational opportunities]. URL: [http://www.academia.edu/931578/cited 18.03.21](http://www.academia.edu/931578/cited/18.03.21) [in Ukrainian].
8. Shunevych B. Dystancijne navchannja v systemi vyshhoji osvity Jevropy ta Pivnichnoji Ameryky [Distance learning in the system of higher education in Europe and North America]. Kyjiv: vydavnycho-polighrafichnyj centr “Kyjivskij universytet”, 2005. 365 p. [in Ukrainian].
9. Shcherba L. Prepodavanje yazykov v shkole. Obshchie voprosy metodiki [Teaching languages at school. General questions of the methodology]. Moskva: Izdatelskij tsentr “Akademiya”, 2003. 160 p. [in Russian].